

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มากมายครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดได้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติอยากเข้ามาศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมและเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านในแต่ละภูมิภาค โดยมีให้เลือกมากมายหลากหลายรูปแบบ ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นภูเขา ทะเล น้ำตก อุทยานประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งทำให้ชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย เพราะอยากเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีที่สวยงามของคนไทย การท่องเที่ยวในประเทศไทยถือว่าเป็นหน้าต่างแห่งการเรียนรู้ อีกอย่างหนึ่งของผู้คนในโลกที่ต้องการจะหาประสบการณ์และความทรงจำที่ดี

การท่องเที่ยวได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - 2524) เป็นครั้งแรกและเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 ถึง ฉบับที่ 7 มีวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือ มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจ้างงาน การสร้างรายได้ และการถ่ายเทความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ส่วนวัตถุประสงค์รองลงมาของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ เป็นวัตถุประสงค์ด้านสังคมและ วัฒนธรรม มุ่งเน้นที่การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และโบราณสถานต่าง ๆ ต่อมาแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้ให้ความสำคัญกับ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเน้นการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเองมากขึ้น ตลอดจนแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ซึ่งยึดหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้ โดยเน้นการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดแล้วคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของประเทศให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากที่สุด ปัจจุบันได้ใช้แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) มุ่งเน้น สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในส่วนของการท่องเที่ยวเน้นพึ่งพาฐานทรัพยากรและฐานวัฒนธรรม การปรับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไปสู่อุตสาหกรรมอาหารที่เน้นด้าน

ความปลอดภัย ด้านอาหารและด้านเทคโนโลยีต่างๆ โดยกระทรวงการท่องเที่ยวฯ ได้กำหนด ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสาขาหลักที่เติบโตอย่างยั่งยืน เป็นศูนย์ การท่องเที่ยวแห่งเอเชียที่สามารถกระจายรายได้ และโอกาสการพัฒนาแก่ชุมชน อย่างทั่วถึง

จังหวัดสิงห์บุรี เป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยด้วยเรื่องราว วิกรรมกรรมการสู้รบของชาวบ้านบางระจัน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากกรุงเทพมหานคร 142 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 841 ตารางกิโลเมตร ตัวเมืองตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสามสายไหลผ่านคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำลพบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงเสด็จถึงเมืองสิงห์บุรีว่า “เมืองสิงห์บุรีเป็นเมืองใหญ่และเก่ามาก มีป้อมปราการ วัง วัดมหาธาตุและของสำคัญคือ พระนอนจักรสีห์ที่มีขนาดใหญ่กว่าพระนอนองค์อื่นๆ ในเมืองไทย ทำเป็นแบบพระนอนอินเดีย เหมือนเช่นที่ถ้ำเมืองยะลา เมืองสิงห์บุรีเรียกชื่อต่างกันตั้งนี้คือ เมืองสิงหราชาธิราช เมืองสิงหราชา เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำจักรสีห์อันเป็นลำน้ำใหญ่ห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยา 200 เส้น เพราะแม่น้ำจักรสีห์ต้นเขิน เมืองสิงห์จึงกลายเป็นเมืองลี้ลับ” เมืองสิงห์บุรีตั้งขึ้นเป็น จังหวัดสิงห์บุรีเมื่อปี พ.ศ. 2438 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภออินทร์บุรี อำเภอบางระจัน อำเภอกำแพงบางระจัน อำเภอพรหมบุรี และอำเภอท่าช้าง เส้นห์ของเมือง สิงห์บุรี คือ การตั้งชื่อถนนในเมืองเป็นชื่อวีรชนบ้านบางระจัน เช่น ถนนนายแท่น ถนนนายดอก ถนนนายอิน ถนนนายเมือง ถนนขุนสรรค์ เป็นต้น จังหวัดสิงห์บุรียังเป็นเมืองที่มีวัดมากมาย ทั้งเก่าและใหม่ต่างยุคกัน ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ทั้ง ด้านประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ด้านธรรมชาติตลอดจนวัดวาอารามต่างๆ จำนวนมาก จะเห็นได้ว่าจังหวัดสิงห์บุรี มีความน่าสนใจเหมาะแก่การศึกษาหาความรู้หรือพักผ่อนหย่อนใจ เป็นอย่างยิ่งในการที่จะมาท่องเที่ยว มีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การคมนาคม สะดวก นอกจากนี้จังหวัดสิงห์บุรียังได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัด ไว้ว่า “สิงห์บุรีเมือง ร่มเย็น แหล่งผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์” และกำหนด ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัด ไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคม
3. การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีเป้าประสงค์ คือ การส่งเสริมและ การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีกลยุทธ์ ดังนี้

3.1 พื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และ วิถีชีวิตชุมชน

3.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ และการตลาดเชิงรุก

3.3 ยกกระดับมาตรฐานให้บริการด้านการท่องเที่ยว

เฉพาะในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายหลายแห่ง ได้แก่ วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ถือว่าเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองที่เก่าแก่ของจังหวัดสิงห์บุรี มีหลวงพ่อดำ พระนอนจักรสีห์ หลวงพ่อพระแก้ว หลวงพ่อพระภาพ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนส่วนใหญ่นิยมมาสักการะกราบไหว้ นอกจากนี้บริเวณวัดยังมีควายไทย นกกระจอกเทศ วังมัจฉาให้ชม และมีการปลูกต้นสาละไว้ประมาณ 130 ต้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ในจังหวัดสิงห์บุรี ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาก จากการสัมภาษณ์ นายสุรพันธ์ เดือนฉาย ไวยาวัจกรวัดพระนอนจักรสีห์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2550 มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ประมาณ 1,000 – 2,000 คนต่อสัปดาห์ และทางวัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร ได้จัดให้มีรถลากนำเที่ยวชมบริเวณวัดพระนอนจักรสีห์ วัดหน้าพระธาตุ และภายในหมู่บ้าน ซึ่งในการเที่ยวชมนั้นได้มียุวมัคคุเทศก์ในการนำชม แต่ยังคงขาดในเรื่องของความรู้ความสามารถ ตลอดจนการบรรยายในการนำชมหรือบอกกล่าวให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ที่รถลากได้วิ่งผ่าน นอกจากเขตวัดพระนอนจักรสีห์แล้วบริเวณหมู่ที่ 1 ห่างจากวัดพระนอนฯ ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 500 เมตร มีโบราณสถานที่สำคัญ คือ พระปรางค์ วัดหน้าพระธาตุ สร้างขึ้นสมัยอยุธยาตอนต้น ภายในหมู่บ้านมีกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์พระนอนจักรสีห์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมพระนอนจักรสีห์ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าวัดพระนอนจักรสีห์ และกลุ่มดินสอพูนบ้านารถ รวมทั้งยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านต่างๆ ได้แก่ จักสาน ถักเปล ผลิตภัณฑ์ของเล่นจากกะลา การสีข้าวแบบโบราณ การนวดแผนไทยเพื่อผ่อนคลาย และยังมีโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ ซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP village champion (OVC)) อีกด้วย

ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวนั้น ชุมชนได้จัดให้มียุวมัคคุเทศก์ เพื่อบริการนำชมสถานที่ท่องเที่ยวในวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งกลุ่มของยุวมัคคุเทศก์ ได้แก่ นักเรียนในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในละแวกนั้น และมีความสมัครใจ แต่ยังมีปัญหาสำคัญหลายประการของยุวมัคคุเทศก์ เช่น บุคลิกภาพ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และการพูดแนะนำแหล่งท่องเที่ยว แก่ นักท่องเที่ยว เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวของยุวมัคคุเทศก์ในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการนำชม เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นตัวแทนชุมชนในการนำเสนอสถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองของชุมชน เป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่รู้ถึงหน้าที่ในการดูรักษา อนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับ

กิจกรรมท่องเที่ยวโดยจะต้องให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนให้ได้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอย่างไร
2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี คืออะไร
3. จะพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาในพื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
2. ขอบเขตประชากร
 - 2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ ชุมชม หมู่ที่ 1 ซึ่งได้มาจากนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาในชุมชนที่ได้ทำหน้าที่เป็นชุมชม นำชมแหล่งท่องเที่ยวประจำหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 20 คน ซึ่งสมัครใจเข้ารับการฝึกอบรม
 - 2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการพัฒนาชุมชม หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 6 คน ได้แก่
 - 2.2.1 ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสิทธิ์ จำนวน 1 คน
 - 2.2.2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลจักรสิทธิ์ รองประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน OTOP จำนวน 2 คน
 - 2.2.3 ผู้ดูแลชุมชม หมู่ที่ 1 จำนวน 2 คน
 - 2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านงานชุมชม หมู่ที่ 1 จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

การพัฒนายุวมัคคุเทศก์ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ใช้กรอบในการวิจัย ดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเป็นยุวมัคคุเทศก์และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

3.2 บุคลิกภาพ

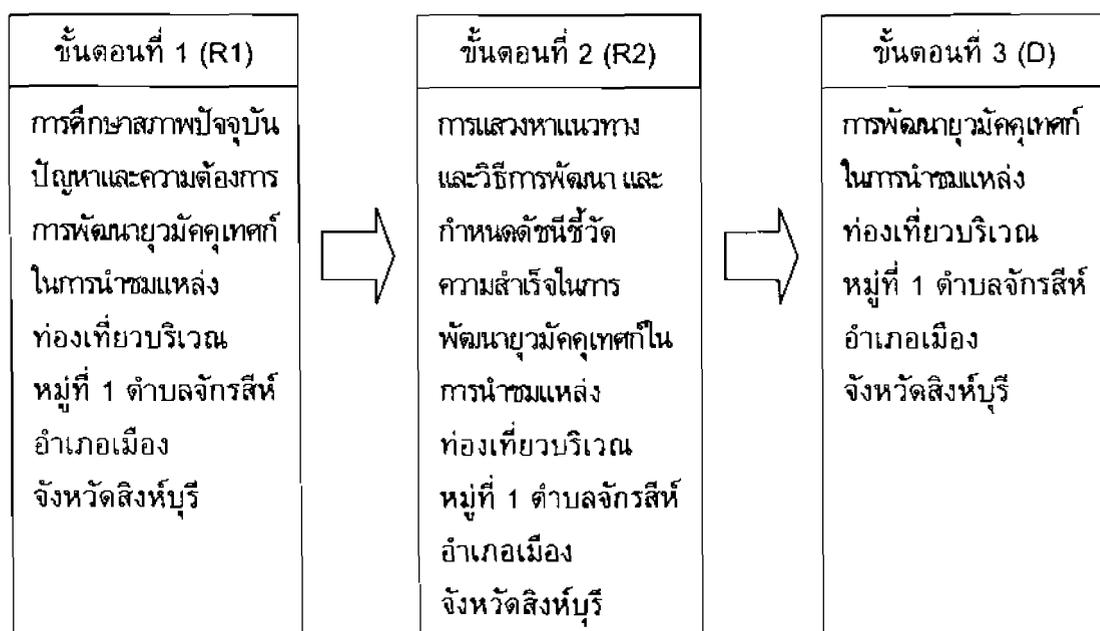
3.3 เจตคติ

4. ขอบเขตระยะเวลา

การวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ได้กำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาศึกษา คือ เดือนมิถุนายน พ.ศ.2550 - เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2551

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนายุวมัคคุเทศก์ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยตั้งอยู่บน พื้นฐานที่เชื่อมั่นว่า ยุวมัคคุเทศก์ประจำแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการพัฒนา ยุวมัคคุเทศก์ได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development : R&D) เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา กำหนดการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกันดังปรากฏในภาพ 1

ภาพ 1 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนาชุมชมคฤหบดี หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาชุมชมคฤหบดีในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ในเรื่อง 1) ความรู้เกี่ยวกับการเป็นชุมชมคฤหบดี 2)บุคลิกภาพของชุมชมคฤหบดี และ3) เจตคติต่อการเป็นชุมชมคฤหบดี

2. ความรู้เกี่ยวกับชุมชมคฤหบดี หมายถึง ความสามารถปฏิบัติงานและความเข้าใจที่ประกอบด้วยความสำคัญของชุมชมคฤหบดี วิธีการปฏิบัติตน จรรยาบรรณของชุมชมคฤหบดีในการนำชม ตลอดจนความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมา คุณค่า และความสำคัญ การดำเนินงานและการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

3. บุคลิกภาพของชุมชมคฤหบดีในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี หมายถึง บุคลิกภาพที่ดีทั้งภายนอกและภายใน โดยคำนึงถึงความสุภาพ ความเรียบร้อยและความมั่นใจของชุมชมคฤหบดี ตลอดจนชุมชมคฤหบดีสามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้รับความรู้จากการอบรม การศึกษา ค้นคว้าเอกสาร หรือจากประสบการณ์ทำงานสามารถนำไปบรรยายและตอบคำถามให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

4. เจตคติต่อการเป็นชุมชมคฤหบดี หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของชุมชมคฤหบดีที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ต่อการเป็นชุมชมคฤหบดี และต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชมคฤหบดีในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สามารถพัฒนาชุมชมคฤหบดีเพื่อนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประโยชน์ของการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

3. สามารถนำองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชมคฤหบดีไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นได้